

EL CAMÍ DE LES ÀNIMES DE L'ARGILAGA

Marc Dalmau Vinyals

En aquest treball volem fer referència al camí de les ànimes de l'Argilaga des del segle XV fins a l'actualitat. Antigament les persones d'aquest poble es feien enterrar al Catllar, al fossar de l'església parroquial de Sant Joan. A partir de mitjan segle XVIII es va rebre la concessió per enterrar els morts de l'Argilaga al cementiri vell situat davant de l'església de Sant. Roc. A inicis del segle XX es va construir el cementiri nou a fora de la població per motius higiènics.

The object of this study is to analyse the path of the death of Argilaga's inhabitants since the XV century to the present. In the past, men and women of l'Argilaga were buried in Catllar, in the parish of Saint John's grave. Since mid XVIII century, it was granted the permission to bury the deads in the cemetery of l'Argilaga; at the old graveyard, located in front of Saint Roc church. At the beginning of XX century, a new cemetery was built outside the village for hygienic reasons.

PARAULES CLAU:
cementiri, parròquia,
arquebisbat, món
de la mort, Argilaga

KEYWORDS:
cemetery, parish,
archbishopric, world
of the death, Argilaga

1. Introducció

En aquest treball no es vol aportar dades sobre la parròquia de l'Argilaga sinó parlar dels llocs on eren enterrades les persones difuntes de l'Argilaga al llarg dels segles. El treball parteix d'un estudi que va fer un equip d'estudiants de la URV, entre els que hi havia Josep Pelló Ventura.

S'ha fet ús de la documentació que es conserva a l'Arxiu Històric Arxidocesà de Tarragona (AHAT) i de la documentació d'una persona que vivia a l'Argilaga i que estava vinculada a la parròquia (JMM)¹. També s'han tingut presents els llibres de visites pastorals i s'han consultat els inventaris de la parròquia, a més de obres sobre la història del Catllar.

El món de la mort és molt desconegut a la comarca del Tarragonès. Els cementiris són indrets que la gent hauria de conèixer millor. A través de la seva història es poden entendre millor les persones vives i les seves vicissituds. A través dels cementiris es poden comprendre els canvis en l'urbanisme de les diferents poblacions i en la mentalitat de la seva gent. Els de la nostra comarca estan plens de misteris i interrogants. Estudiar-los pot aportar moltes dades sobre la història, la societat, l'economia, la política, la cultura o la religió d'aquestes poblacions.

Els cementiris són llocs de descans i de repòs. El de l'Argilaga està situat a la part alta d'un turonet en el camí que porta al despoblat de Peralta. Està rodejat d'un bosc de pins que es coneix com el Bosc del Cementiri. Molt a prop hi descansa el ramat de la família ramadera del poble. Abans d'iniciar la pujada cap a aquest recinte hi ha una alzina molt gran amb un banc de fusta a sota, perquè la gent s'hi pugui parar i gaudir de la natura i el silenci. Per Tots Sants les persones del poble dipositen rams de flors en un espai que delimiten al centre del cementiri on diuen que hi ha enterrat un soldat sense nom.

L'any 2016 es va restaurar tota la façana del cementiri nou ja que es trobava en un avançat procés de degradació. El lloc és administrat per una junta formada per persones de la mateixa població. Si tenim present que l'Argilaga és un poble sense ajuntament, l'esforç que ha fet la junta per a la seva conservació és gran i digne de ser considerat.

1. Josep Maria Masgoret havia estat molts anys la persona que ajudava a la parròquia i disposava de material documental consistent en dispenses matrimonials i testaments antics. També hi havia un llibre en què a la coberta hi deia: «*Esta libreta contiene Reglamento de la Cofradia. Consueta. Relación de las mejoras hechas en esta parroquia de Argilaga*», amb notes del 1897 al 1953. Es va preguntar per aquest document a Ignasi Barrera, nou inquilí de la casa familiar, el qual va contestar que havia tornat a mans de Josep Maria. En Josep Maria Masgoret va morir a l'octubre del 2017 i no sabem on han anat a parar aquestes fonts de la parròquia. Anteriorment, havíem pogut fotografiar una part de la documentació, les còpies de la qual estan actualment en possessió de l'autor, que escriu aquesta nota perquè té interès que el document o la còpia digital retorni algun dia a la parròquia o a l'arquebisbat.

2. El cementiri parroquial del Catllar (1480-1752)

En un primer moment els habitants de l'Argilaga s'enterraven al fossar del Catllar. Les persones pobres ho feien al costat de l'església, mentre que les riques ho feien a l'interior del temple com a símbol de la seva posició social. És fa difícil datar el començament del costum d'anar-s'hi a inhumar. Podríem suposar que era tan antic com la mateixa parròquia. Documentalment, la població depenia de la parròquia del Catllar des del 1480, encara que la relació podia venir d'abans.²

Algunes persones importants demanaven als seus testaments ser sepultades a l'interior del temple dedicat a Sant Joan del Catllar. Així ho va fer el 13 de març de 1693 el batlle Baptista Dalmau de l'Argilaga i l'11 de maig de 1699 Maria, la seva viuda. Sembla que la capella preferida era la del Roser, santedat per la qual el poble sentia especial predilecció. L'11 de maig de 1694 Gabriel Sagí ho va demanar expressament al testament i, per a tal fi, va deixar deu lliures. El 6 de maig de 1695 ho feia Ramon de Soler, pagès de Montbuí³. Encastada a una casa de darrere de l'església del Catllar hi trobem la làpida de Josep Dalmau. Devia ser una de les últimes ànimes del poble a ser-hi enterrada.⁴

L'interès per aconseguir un cementiri propi s'inicià ja al segle XVI i va anar lligat a l'obtenció d'uns serveis religiosos més propers. El 2 d'abril de l'any 1521 es va signar una concòrdia amb Joan Poblet, rector del Catllar per a la construcció d'una capella. En aquest document, la parroquialitat del Catllar va quedar en peu. Per aconseguir un temple, la municipalitat de l'Argilaga i de Montbuí van haver de pagar les obres i no van poder obligar Poblet que hi anés a celebrar missa. La concessió més important que van obtenir va ser la possibilitat de celebrar-hi les noces. No obstant encara no havien obtingut el dret de tenir cementiri ni pica baptismal.⁵

Un document del segle XVII ens parla de la incomoditat d'anar a enterrar els cadàvers al Catllar, que es trobava a unes dos hores de camí.⁶ Molt aviat

2. FUENTES, M. M. (1999): "L'església de l'Argilaga". *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. Ajuntament del Catllar, p. 758.

3. FUENTES, M. M. (1999): "Els enterraments dins l'església". *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. Ajuntament del Catllar, p. 838-839.

4. SEPULTURA ANTIGUA Y / REEDIFICADA PER JPH / DALMAU Y REFI DE LA / ARGILAGA PER ELL Y LOS SEUS / EN LO AÑY / 1781.

5. FUENTES, M. M. (1999): "L'església de l'Argilaga". *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. Ajuntament del Catllar, p. 759.

6. «Y tenint com tenen en aquell església edificada, y no hi ha fonts baptismals, ni cementiri, ni el rector de el Catllar els va a dir missa, es troben amb gran incomoditat, tant per anar tant lluny a batejar els que neixen, com pel treball de portar els cadàvers, y anar als enterraments.»

persones del veïnat van mostrar interès a ser sepultades dins la capella de l'Argilaga. És el cas de Pere Alies al 27 de setembre de 1604.⁷

SEPVLTURA ANTICVA Y
REEDIFICADA PER JPH
DALMAV Y REFI DE LA
ARGILAGA PER EL Y LOS
SEVS EN LO ANY
1781

Fig. 1 Làpida de Josep Dalmau, de l'Argilaga, situada darrere de l'església del Catllar.
(Fotografia de l'autor.)

3. El cementiri vell (1753-1900)

Un moment important per a la història del poble va ser la concessió, per part dels òrgans eclesiàstics, d'un cementiri, el 24 d'agost de 1753.⁸ La situació del fossar vell dintre de la població va ser descrita literàriament per Olga Xirinacs.⁹

FUENTES, M. M. (1999): "L'església de l'Argilaga". *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. Ajuntament del Catllar, p. 760.

7. «Més vull y mano, tant aviat com se puga, me sigui feta dins la capella de Sant Roc, davant de l'altar, una tomba sota terra. Y en dita tomba vull que sigui posat el meu cos y també els cossos, o ossos de mon pare y mare siguin traslladats de on avui són a dita tomba.» FUENTES, M. M. (1999): "L'església de l'Argilaga". *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. Ajuntament del Catllar, p.759.

8. «Per tant, desitjant consolar als suplicants moradors de dit poble de l'Argilaga, donem permís per que puguin formar un cementiri prop de l'església de dit poble, el qual deurà tenir paret de 12 pams d'alçada al menys. Y quant estigui això fet, donem facultat, y permís al Reverent Rector de la present parròquia per a beneir dit cementiri, y beneït que sigui, y feta una porta, que es tanqui amb pany i clau.» FUENTES, M. M. (1999): "L'església de l'Argilaga". *El Castell, Vila i Terme del Catllar. Segles XII-XVIII*. Ajuntament del Catllar, p. 761.

9. «Vent d'apareguts, perquè aquí n'hi ha, i totes les dones ens ho confirmen a la primera. A l'hort de la badia hi havia el cementiri de l'antic nucli de Montbui [...] Els difunts no es resignen a perdre els seus llocs, ocupats per noves construccions i ciment. De nit recuperen moviments i memòria i, com és el deure de tot fantasma, es fan presents al veïnat [...] Com aquí, que en dies de vent fort com avui, no saps si el que t'ha tocat el clatell és una fulla perduda, un plàstic errant o una mà descarnada que l'aire fa dansar en remolí macabre.» XIRINACS, Olga (1997): *La via Augusta. Vint pobles fan el Tarragonès*. Barcelona: Flor del Vent Edicions. Col·lecció de Llevant a Ponent, p. 151-153.

El cementiri vell estava situat al davant de l'església parroquial, al pati que quedava darrere de l'abadia. Va estar en funcionament durant cent cinquanta anys. No en queden làpides, per tant, els cossos devien ser inhumats directament a terra. Potser només una creu de fusta marcava el lloc on descansaven les ànimes difuntes. Actualment és una àrea privada convertida en jardí i que forma part de la casa coneguda com l'Abadia.

El mur perimetral i la porta tenien la funció de sacralitzar l'indret, evitar l'entrada de bestiar i limitar-ne l'ús als veïnat. En aquest cementiri hi podien haver alguns arbres que podien ajudar a la microeconomia parroquial. El cementiri, l'església i la rectoria formaven un nucli compacte, important per la sociabilitat de la comunitat.

L'any 1773 es va enviar un edicte firmat per l'arquebisbe de Tarragona en què es declarava l'església de l'Argilaga sota la invocació de Sant Roc i se li va atorgar immunitat i asil eclesiàstic.¹⁰ L'any 1860 es va redactar un pressupost per traslladar la pica baptismal del temple parroquial¹¹. Però l'any 1772 l'Argilaga seguia sent una vicaria sufragània del Catllar.¹² El dia 30 de març de 1808 l'església de l'Argilaga va començar una nova etapa com a parròquia.¹³

El 30 d'abril de 1787, es va dictar una reial cèdula que obligava a traslladar fora de les muralles de les ciutats els cementiris i llocs d'enterrament de les parròquies per raons d'higiene i salubritat pública. La ubicació del cementiri vell a l'interior de la població facilitava la propagació de malalties en cas d'epidèmies o malalties infeccioses. Uns enterraments devien tallar els altres i la seva "putrefacció" podia afectar la salubritat pública. Però la construcció del cementiri nou no es va donar fins un segle i escaig més tard, a inicis del segle XX.

10. «Edicte en que se declara la Yglesia de la Argilaga baix la invocació de Sant Roch que goza de la inmunitat o de asilo eclesiastich. L'Argilahas, Parròquia de Sant Roc.» Parroquial. Privilegis. Capsa 2, número 9. (Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT)).

11. Pressupost per traslladar la pila baptismal del temple parroquial de l'Argilaga (19/06/1860). Secretaria de Cambra i Govern. Reparació de temples. L'Argilaga. Capsa 4, número 25 (AHAT).

12. «Libro de celebracion de la yglesia parroquial del Catllar formado en el año de 1767 por mandato del ylustisimo señor don Juan Lario, arzobispo de Tarragona en decreto de su Santa Visita de dicha yglesia, ab lo plan de separació de Argilaga al final y abans disposicions relatives a la missa pro populo.» Parròquia Sant Joan Baptista del Catllar (28/09/1728 - 31/12/1891). Capsa 25, número 94.1. (AHAT)

13. «Llibre primer de cumpliments de parròquia comensa en lo any 1808, en que comensa esta yglesia de sant Roch de la Argilaga a ser parròquia com consta ab decret del rector doctor Joaquim. Tenin en lo dia 30 Mars del any 1808.» Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. Capsa 2, número 7. (AHAT)

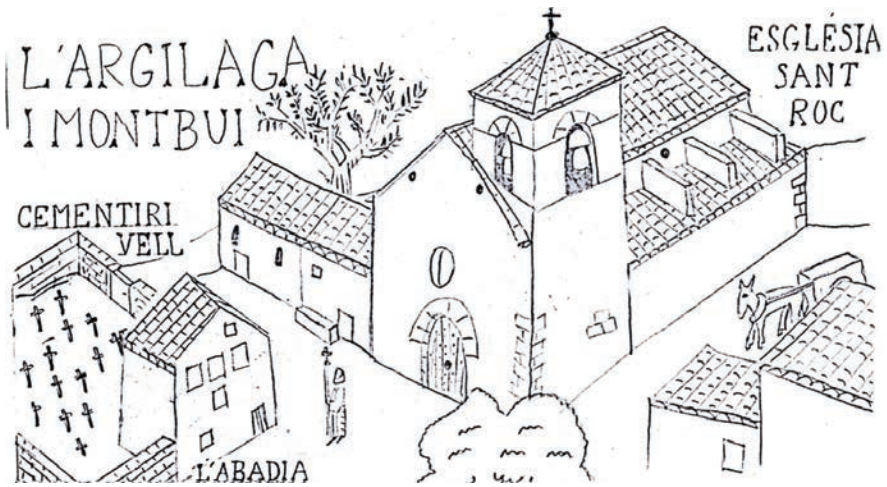

Fig. 2 Recreació hipotètica de la zona sacra del centre de l'Argilaga formada per l'església, la rectoria i el cementiri vell. Segle XVIII. (Dibuix de l'autor.)

En una visita pastoral de l'any 1868, ja apareix una preocupació tant per elevar el campanar com per fer un cementiri fora del poble.¹⁴ Tenim una visita pastoral del 20 d'agost de 1891, on el visitador parla del fossar vell. En diu que no té condicions. Segons aquesta visita, el poble ja tenia en ment la construcció del cementiri nou. El visitador va recomanar al capellà de motivar la gent de la població per dur a terme l'obra com més aviat millor per tal que "puguin ser inhumats els cadàvers amb decència i religiositat".¹⁵

Al cementiri nou hi ha una làpida de finals del segle XIX fora del seu lloc original.¹⁶ La peculiaritat d'aquesta làpida és que no té una forma triangular sinó circular. Tots els nínxols del cementiri nou tenen forma triangular, fet que ens fa pensar que al cementiri vell de l'Argilaga hi podien haver hagut nínxols acabats amb forma arrodonida. Dintre d'un dels panteons també es conserva una làpida fora del seu lloc original amb aquesta forma. Aquestes persones apareixen en la documentació¹⁷. El 19 de febrer de l'any 1902 va ser

14. Decrets de visites pastorals. Llibre de decrets de visites pastorals (16/06/1868 - 23/09/1868). Capsa 5, número 17. (AHAT)

15. Llibre de decrets de visita pastoral. Llibre de decrets de visites pastorals (22/04/1891 - 05/09/1891). Capsa 8, unitat 24.1. (AHAT)

16. Anselmo Dalmau Vives 29/09/1869 i Joan Dalmau Riera 26/10/1894.

17. Segons el llibre d'òbits, Anselmo Dalmau Vives va morir al setembre de 1868 però no va rebre funeral de primera classe fins a l'agost de 1869. Joan Dalmau Riera va rebre un funeral de

enterrat al cementiri vell l'última persona. Va ser l'albat Marcelino Dalmau Martí. Tenia només 20 dies d'edat.¹⁸

Fig. 3 Antiga Rectoria i mur del cementiri vell. Inicis del segle XX.
(Fotografia: Associació Cultural de l'Argilaga.)

4. El cementiri nou. Construcció i benedicció (1900-1902)

Sembla que el cementiri nou no es va començar a construir fins l'any 1900 i va ser sufragat amb les quantitats recaptades per les diferents famílies per tenir-hi una propietat. Es van recollir un total de 1.289 pessetes. La junta va utilitzar aquestes quantitats per construir el nou cementiri.

El 18 de gener de 1901 Francesc de P. Rovira, autoritat religiosa de l'Argilaga, va enviar una sol·licitud a l'arquebisbe de Tarragona. Els motius eren la insalubritat i les petites dimensions del cementiri vell. La sol·licitud va ser

primera classe l'any 1894. Libro de defunciones de la parroquia de l'Argilaga. Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga (12/01/1867 - 31/12/1926). Capsa 2, unitat 6. (AHAT)

18. Libro de defunciones de la parroquia de l'Argilaga. Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga (12/01/1867 - 31/12/1926). Capsa 2, unitat 6. (AHAT)

firmada per diferents persones propietàries, entre les quals, Solé, Mañé, Martí, Dalmau i Domingo.¹⁹

Al 28 de gener de 1901 tenim documentada l'autorització de l'arquebisbe de Tarragona, Tomàs Costa, perquè es pogués dur a terme la benedicció del cementiri nou. En aquesta autorització es va detallar el ritual que s'havia de dur a terme: s'havia de col·locar una creu dintre del lloc envoltat de paret i separar mitjançant una rassa, una paret o una estacada una porció sense beneir, per a l'enterrament dels que morien fora de l'Església catòlica²⁰.

Tot seguit, en aquest document, es detallava la benedicció que va tenir lloc el 2 de març de 1902 per part de Francisco P. Rovira. El document explica que el cementiri nou disposava de molt espai. Segons aquest document, la persona encarregada de l'espiritualitat va fer una llarga explicació al poble parlant sobre el significat de la benedicció i el gran respecte que, des d'aquell moment, devien a aquell espai les persones que habitaven l'Argilaga. A la cerimònia hi prengueren part famílies i càrrecs importants de la població.

A l'AHAT hi ha un reglament sobre el nou cementiri del 1902. Aquest document consta de quatre capítols que detallen com s'ha d'efectuar l'administració del nou cementiri a través de diferents articles. La nova administració i govern van córrer a càrrec del veïnat de l'Argilaga i es va crear la junta mencionada.²¹

L'any 1903 tenim documentada la primera ànima morta al cementiri nou. Es tracta de Pau Bofarull Martí, el qual fou sepultat el 6 de febrer de 1903.²² El 25 juny de 1903 es va realitzar segurament la que va ser la primera visita pastoral.²³ També d'aquest any data la construcció del panteó de la família Domingo.

El 18 de juny de 1909 es va enviar una sol·licitud per poder enterrar les persones finides de la Secuita al cementiri de l'Argilaga. La sol·licitud va ser enviada per Josep Rodón a causa del tancament del cementiri de la Secuita i perquè

19. Sol·licitud del permís per construir un nou cementiri a la parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. Secretaria de Cambra i Govern. Cementiris. Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. 18/01/1901. Capsa 1, número 24. (AHAT)

20. Esta libreta contiene Reglamento de la Cofradía. Consueta. Relación de las mejoras hechas en esta parroquia de Argilaga. 1894-1949. (Arxiu Josep Maria Masgoret)

21. Reglamento del nuevo cementerio parroquial de San Roque de Argilaga (28/01/1901 - 04/04/1902). Secretaria de Cambra i Govern. Cementiris. Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. Capsa 1, número 25. (AHAT)

22. Libro defunciones parroquia de l'Argilaga (12/01/1867 - 31/12/1926). Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. (AHAT)

23. Llibre de decrets de visites pastorals (15/05/1903 - 30/10/1903). Llibre de decrets de visites pastorals. (AHAT)

el cementiri de l'Argilaga era el més pròxim. El document està firmat i duu el segell de la parròquia de l'Argilaga, on apareix Sant Roc acompanyat del gos.²⁴

Segons un inventari de la parròquia de l'any 1924 el cementiri nou estava tancat per una paret feta de calç i pedra de dos metres d'altura i una porta de ferro. Estava situat a mig quilòmetre del poble cap a orient i mesurava cent metres quadrats. No disposava de panteons, hi havia seixanta-dos nínxols i el seu estat de conservació era mediocre. La propietat del cementiri era parroquial i hi havia dos claus; una la guardava el capellà i l'altra el secretari de la junta (formada pel capellà, l'alcalde i tres vocals).²⁵

Actualment hi ha quatre panteons. En un d'ells hi ha una creu monumental amb una corona de llorer. Moltes de les làpides dels nínxols segueixen resistint-se a la modernització i les ànimes finides hi descansen tapiades amb una làpida de totxanes i calç, amb les inicials del nom i dels cognoms incises sobre la calç fresca.

Fig. 4 Cementiri Nou de l'Argilaga, abans i després de la restauració de la façana de l'any 2017. (Fotografia de l'autor.)

24. Sol·licitud per poder enterrar els difunts al cementiri de l'Argilaga (18/06/1909). Secretaria de Cambra i Govern. Cementiris. Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. Capsa 1, número 26. (AHAT)

25. Inventari parroquia San Roque de l'Argilaga. 06/11/1924. Secretaria de Cambra i Govern. Unitat 15, capsa 1. (AHAT)

5. El cementiri nou. Exhumació i trasllat de les restes del cementiri vell (1925-1927)

El 12 d'octubre de 1925 el capellà de l'Argilaga, Marc Salvadó Gispert, va escriure a l'arquebisbe de Tarragona per exhumar i traslladar les restes del fossar vell al nou. Segons el document, existia un cementiri parroquial al costat de la casa i de l'hort del rector. En aquest cementiri no s'havia realitzat cap enterrament des del març de 1902. Tots els enterraments posteriors a aquesta data ja s'havien sepultat al nou.²⁶

El 3 de maig de 1926²⁷ es detalla la llista de quantitats recaptades, peons i carros utilitzats per exhumar el vell i traslladar les restes al nou. En aquest llistat apareix Felip Teixidó, que va cavar la fossa general. També apareix el nom de les diferents famílies junt als renoms de les cases que aportaven diners. D'aquesta manera trobem els següents renoms: Pona, Correu, Xullat, Mestre, Tenda, Cayetano, Toful, Llúcia, Genet, Panar, de Roca, Contijoch, del Estanc, Assumpta, de la Matilda, Roc, Marianga, de la Mina, Carló o Estancs.

Les cases riques aportaven diners a la construcció mentre que les pobres havien d'aportar la feina. Les famílies de Benigne Dalmau i Joan Dalmau Vives van pagar per tenir el dret de construir capelles dintre del recinte. Francisco Bové va construir la sepultura general per guardar les restes del fossar vell i el fuster de la Secuita va construir una caixa. El 12 de novembre de 1927 van ser exhumades les restes de l'antic cementiri i portades amb carros al nou. L'antic va ser convertit en hort parroquial.²⁸

26. Diligencias sobre autorización para poder mudar el antiguo cementerio de Argilaga (12/10/1925 - 20/10/1925. Secretaria de Cambra i Govern. Cementiris. Parròquia de Sant Roc de l'Argilaga. Capsa 1, número 27. (AHAT)

27. Esta libreta contiene Reglamento de la Cofradia. Consueta. Relacion de las mejoras hechas en esta parroquia de Argilaga. 1894-1949. (Arxiu JMM)

28. Fou exhumat, previ permís de l'autoritat eclesiàstica i civil, per la gent del poble, quals jornals, diners recaptats i despeses pagades consten en eixa pròpia libreta. Les restes humanes van ser traslladades al Cementiri Nou, la major part conduïts a la fossa general, feta en la capella central. La Rectoria de l'Argilaga va agregar el perímetre de terra del Cementiri Vell per ampliar l'hort rectoral. Esta libreta contiene Reglamento de la Cofradia. Consueta. Relacion de las mejoras hechas en esta parroquia de Argilaga. 1894-1949. (Arxiu JMM)

Fig. 5 Ombra dels nínxols del cementiri nou, l'escala cap a Déu.
(Fotografia de l'autor.)

Z

Fig. 6 Nínxols del cementiri nou. (Fotografia de l'autor.)

6. Consideracions finals

El camí de les persones mortes de l'Argilaga es pot estudiar des de molts nous punts de vista: medicina, demografia, religió, història, arqueologia, mentalitat, família, economia, agricultura, etc. Caldria fer un buidatge més extens de la documentació conservada sobre les parròquies del Catllar, la Secuita i l'Argilaga; per analitzar-la a partir del context de cada moment.

L'Argilaga era un lloc que no disposava de llocs de culte ni terra santa per enterrar la generació que moria. Originàriament devia ser un amuntegament de cases sense elements de cohesió social. La parròquia del Catllar era la capdavantera en l'administració religiosa del territori i allí anaven a reposar les ànimes de l'Argilaga i de Montbuí.

La construcció d'una capella amb una santedat protectora devia ajudar a la configuració d'una nova realitat poblacional i a canviar la mentalitat del veïnat. Es va passar a ser conscients de formar part d'una comunitat diferenciada. Era un pas cap a l'emancipació de la parròquia de Sant Joan. El lloc seguia vinculat al terme del Catllar, però els rituals de naixement, matrimoni i traspàs ja eren administrats directament des de la parròquia de Sant Roc.

Antigament, les persones encarregades de l'espiritualitat també feien papers i s'encarregaven de redactar les últimes voluntats de les persones finides (vegeu el document 1 i el document 2). També formulaven dispenses matrimonials davant del papat per permetre o anular un matrimoni.

El cementiri vell va significar un nou element de vertebració social però algunes de les persones devien seguir amb els antics hàbits. El naixement d'un espai sacre al centre de la població format pel l'església de St. Roc, la rectoria i el cementiri vell devia ser un factor aglutinador dels nuclis de l'Argilaga i de Montbuí. Devia ajudar a erigir un sentiment d'identitat amb el nucli poblacional i el seu territori.

El cementiri nou reflectia perfectament la societat dels vius amb carrers iavingudes per saber on es trobaven enterrats els éssers estimats. També plas-mava les diferències socials i els rituals d'inhumació estaven lligats al cost que podien pagar les famílies per la cerimònia d'enterrament. D'aquesta manera hi havia cerimònies de primera, de segona i de tercera classe; en funció dels diners aportats pel difunt o la seva família. Les classes riques disposaven de panteons on eren enterrats tots els membres del llinatge familiar, mentre que els pobres s'amuntegaven en nínxols a l'entrada del cementiri.

MARC DALMAU VINYALS

Document 1. Testament de Maria Solé Rull. L'Argilaga, 2 d'abril de 1838. Arxiu JMM.

In Dei Nomine Amen. Sia a tots manifest que jo Maria Solé y Rull de edat dinou anys mulle de Ramon Solé filla llegítima i natural de Pere Rull pagès de Mombuy y de Rosa Solé y Rull de Vallespinosa habitant en Argilaga: troban-me en lo llit detinguda de malaltia corporal gran de la qual temo morir pero ab un enteniment y forma paraula volent disposar de tots mos bens mobles i immobles haguts i per haber després de haver rebut los SS de Penitencia, fas y ordeno lo pnt meu testament y ultima voluntat mia en lo qual nomeno per marmessor y del pnt meu testament executor a Anton Giné y Anton Mayne pagesos de Mombuy als quals los dono ple poder junts i a soles per a cumplir y fer cumplir tot lo q en aquest pnt meu testament escric y ordeno.

Primerament y abans de totes les coses encomano la mea Anima a Deu y Señor cuidador de ella per la sua infinita misericordia i recollida a la seua Santa Gloria.

Ym vull que tots mos deutes sigan pagats de meus bens.

Ym vull que mon cadàver siga sepultat en lo cementiri de la Parròquia.

Ym per los funerals y enterro doto la mia Anima amb la limosna de quinze lliures de mos béns.

Ym dotze rals per la meva pia fossa [...] per una vegada solament.

Ym hereu universal a mon marit Ramon Solé, al cual lo nomeno amo señor major durant tots los dias de sa vida de tots mos béns.

Ym desitjo y llego a mon marit de elegir o cridar hereu en un dels fills que tinch una vegada que ha volgut estar obedient a sos passes.

Ym y finalment a los fills y filles los donarà la dot que a ell l'hi apareixerà.

Aquesta es la mia voluntat la cual vull que valga per testament o codicil o be de aquella darrera voluntat que en millor dret valer y tenir tendra.

Fou fet lo pnt meu testament en lo cuarto de la mia habitació dia dos de Abril de mil vuit cens trenta y vuit de Nostre Senyor de mi testadora predida y lo pnt meu testament lloho y aprovo Agustí Barcelo Vri. Foren presents per testimonis Anton Giné pagès y Anton Manyé també pagès de Mombuy. Per no saber de escriure los testimonis donen son concentimint firma lo infrascrit.

Vm. Agustí Barceló Vri.

Fig. 7 Segell de la parròquia de l'Argilaga. (AHAT)

Document 2. Testament de Joan Pujals Roca. L'Argilaga, 16 de març de 1885. Arxiu JMM.

En nombre de Dios. Amen. Juan Pujals Roca, labrador, de sesenta y dos años de edad, casado con Magdalena Rull Dalmau, natural de Renau pero vecino del presente lugar, hijo de Juan y Rosa, difuntos, estando enfermo de gravedad pero con claridad de potencias y del habla, queriendo disponer de sus bienes, para después de su muerte, exhibida su cédula personal, otorga el presente su testamento en la forma siguiente.

Primo: Encomienda su alma a Dios. Nuestro Señor.

2º Nombra albaceas de este su testamento a su amada esposa e hijo Juan Pujals y Rull.

3º Quiere que sus deudas se satisfagan brevemente y fuera de juicio, aunque ignora tenga alguna.

4º Lega el usufructo de todos sus bienes por durante su vida conservándose viuda a su esposa Magdalena Rull Dalmau.

5º Deja a la voluntad de su esposa e hijo Juan lo concerniente para su funeral y sufragios de su alma.

6º Lega a sus hijas Maria y Magdalena Pujals y Rull la cantidad de ochenta pesetas a cada una.

7º Nada lega a su hija Francisca porque al casarla con Juan Dols y Gras le prometieron él y su esposa por derechos legitimarios la cantidad de cincuenta libras, bien entendido, que si no estuviera conforme con la tal promesa le lega igual cantidad que lega a cada una de sus referidas Maria y Magdalena hijas.

8º En lo referente de sus bienes muebles e inmuebles presentes y futuros, derechos, instituye su heredero universal a su hijo Juan Pujals y Rull con la condición de que si muriera sin sucesión pueda solamente disponer de lo que tiene señalado a cada una de sus hijas Maria y Magdalena quedando lo demás para repartirse entre las hijas Francisca, Maria y Magdalena.

Revoca con el presente testamento cualquier otro que hasta la fecha haya otorgado.

Esta manifestó ser su última voluntad que quiere valga por testamento, y si no pudiera subsistir como tal por codicilo.

Hecho en Argilaga, provincia y Arzobispado de Tarragona, a los diez y seis dias del mes de Marzo del año mil ochocientos ochenta y cinco, y ante mi D. Juan Ferrán Pbro. Cura propio de esta Iglesia de Sant Roque, autorizando por falta de Notario, siendo presente por testigos, rogados por el testador Juan Rull y Rovira, casado, y José Masgoret y Contijoch, soltero, ambos de esta vecindad. Y el testador conocido de mi no firma por haber dicho no saber, pero faculta a cualquiera de los testigos para que lo hagan en su nombre.

Por el testador y por mi como testigo.

Juan Rull.

José Masgoret.

